

anaokulu • ilkokul • ortaokul • lise

OKAN EĞİTİM KURUMLARI

PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE REHBERLİK BİRİMİ

SORUMLULUK SAHİBİ ÇOCUKLAR YETİŞTİRMEK İÇİN

KASIM 2017

SORUMLULUK SAHİBİ ÇOCUKLAR YETİŞTİRMEK İÇİN

Başarılı bir kimlik oluşturmada önemli rol oynayan sorumluluk duygusu, yazılı kaynaklarda, çeşitli tanımlarla ifade edilmektedir. Yavuzer (1998, s.107) sorumluluğu, erken çocukluk dönemlerinden başlayarak çocuğun yaşına, cinsiyetine ve gelişim düzeyine uygun olarak görevlerini yerine getirmesi olarak tanımlamaktadır. Başaran'a göre (1971) sorumluluk duygusu, ödev olarak üzerine alınan ya da verilen bir işi her ne pahasına olursa olsun sonuna kadar yapma ve gerektiğinde bunun hesabını verme ile ilgili bir duygudur. Glasser (Glasser, 1990, p.13; Nelson-Jones, 1982, s.40) sorumluluğu, "başkalarının kendi gereksinimlerini karşılamalarına engel olmayacak şekilde bireyin kendi gereksinimlerini karşılama yeteneği" olarak tanımlamaktadır.

Sorumluluk duygusu, doğumla birlikte gelen bir duygu değildir ve sonradan, uygun koşulların yerine getirilmesiyle kazanılmaktadır. Sorumluluğun gelişmesi için insanın sorumluluk alabileceği bir ortamda yetişmesi gerekir. Kişinin yetiştiği ortamda, kendisi için seçim yapma ve yaptığı seçimin sonuçlarından sorumlu olma fırsatı verilmemişse sorumluluk duygusu gelişemez (Cüceloğlu, 2002, s.211). Sorumlulukla ilgili çocuklarla konuşarak onlarda toplum ve kendileri adına sorumluluk duygusunu geliştirmesi beklenemez. Sorumluluğu geliştirme aktif bir uygulamadır. Çocukların kendi deneyimleriyle sorumluluk duygusunu geliştirmeleri ve çocuklara sorumluluğu öğrenme fırsatları sunulmalıdır. Diğer bir ifadeyle sorumluluk gelişimi için çoklu fırsatlar sağlanmalıdır (McCabe & Rhodes 1992; akt: Ackerman, Hughs and Wilder, 1997).

Glasser (1999,s.27), sorumluluğun ancak durum değerlendirmesi yapılarak, kendisi ve başkaları için yardımcı olacak yolları düşünerek öğrenileceğini savunmaktadır. Ona göre anaokulundan itibaren sorumluluğu öğrenme fırsatı verilen çocuk, toplumsal olayların farkında, sorumluluk sahibi biri olabilir.

Sorumluluk Bilincinde Anne-Babanın Rolü

Hemen her anne-baba çocuğunun sorumluluk sahibi olmasını ister, ancak günlük hayat içindeki uygulamalarda bazen amaç ile sonuç arasında farklılıklar olabilir. Sorumluluk bilinci aşamalı olarak gelişen bir beceridir. Çocuklar bir sabah yataklarından kalktıklarında bir anda sorumluluk sahibi bireyler olmazlar. Hayat ile ilgili öğrenilen tüm diğer beceriler gibi pratik yapmak gerekir.

Peki, çocuklara sorumluluğu ne zaman ve nasıl öğretmek gerekir? Aslında bu sorunun cevabı gelişim

dönemlerinde gizlidir. Çocuklar bilişsel, fiziksel, sosyal beceri alanlarında kazandıkları yeni yetiler ile aslında hayatları ile ilgili sorumlulukları almaya da hazır hale gelirler. Çocuk hareketlerini kontrol edip, dengesini sağlayabildiği, el becerileri geliştiği andan itibaren kendi giysilerini giyip çıkarabilir. Bu beceriyi kazandıktan sonra da giyinme-soyunma sorumluluğunu almaya başlamasından daha doğal bir şey yoktur. Anne-baba olarak çocuğunuzun yapabileceği her şeyi kendi başına başarması için ona fırsat verin. Beceriler kullandıkça gelişirler. İlk adımlar zordur ama ne kadar heyecan verici olduğunu da unutmamak lazım. Çocuklar kendi başlarına ihtiyaçlarını karşılayabildiklerini fark ettikçe kendilerine olan güvenleri artacaktır. Yemek yiyebilen bir çocuğa yemek yedirmeye devam etmek hem onun becerisinin gelişmesine hem de yeterlilik duygusuna zarar verebilir. Çocuğunuz yürümeye başladıktan sonra artık onu her yere kucağınızda taşımazsınız. Biberonunu ya da bardağını yardımsız kaldırabildiği

andan itibaren su içmek onun için daha eğlenceli olacaktır. Çünkü nasıl bizler bir işi başardığımızı görmekten zevk alırsak aynı keyif çocuklar için de geçerlidir. Anne baba olarak onların bu keyfi tatmalarına destek olmak önemlidir.

Sorumlulukların kazanılmasında anne-babaya düşen bir diğer rol ise istenilen davranışları sergileyen bireyler olmalarıdır. Çocuklar çok iyi gözlem yeteneğine sahiptirler. Anne-babanın çocuklarına öğretmek istedikleri davranışlar için model oluşturması etkili bir yöntemdir. Eğer anne-baba günlük hayat ile ilgili sorumlulukları zorla, isteksizce gerçekleştiriyor ya da aksatıyorlarsa çocuk için de sorumluluklar kaçınılması gereken durumlar anlamına gelecektir.

Çocuklar "yaşayarak- yaparak" öğrenirler. Bu nedenle sorumluluk duygusunun gelişmesinde en etkili yöntemlerden biri çocuğun davranışının sonucunu yaşamasına fırsat vermektir.

Çocuğunuza

Sorumluluk verin

Anne-Babalara Öneriler

Küçük Adımlar: Çocuklar öğrendikleri her yeni beceri ile bireyselleşmek için bir adım atarlar. Büyümek, bir birey olarak yetişmek uzun bir yoldur ve anne-babanın rehberliğine her zaman ihtiyaç vardır. Nasıl çocuğun yeni öğrendiği davranışları bir kerede mükemmel olarak yapmasını bekleyemiyorsak sorumluluk bilinci için de bunu beklememek gerekir. Küçük yaştan itibaren

sorumluluk bilincini geliştirmek için fırsatlar yaratmak, çocuğun acemice denemelerini sabır ve sevgi ile desteklemek önemlidir. İleride sorumluluk sahibi bir birey olması için çocuğunuzun 10 yaşına gelip sorumluluk almasını beklemeyin, sorumluluk yaşamın ilk yıllarından itibaren kazanılan ve küçük adımlarla geliştirilen bir beceridir.

Olumlu geri bildirim: Her yeni davranışın öğrenilmesi ve tekrar edilmesi (böylece de pekişip alışkanlık haline gelmesi) için olumlu geri bildirim ihtiyacı vardır. Anne-babanın ilgi ve onayı istenilen davranışların öğrenilmesinde anahtardır.

Motive eden sorumluluklar: Çocuklara sorumlulukları öğretirken motivasyonu unutmamak gerekir. Yapması keyifli olan, sonucunda güzel ve övünülecek bir durum yaratan davranışlar ile ilgili sorumlulukları kazandırmak daha kolay olacaktır.

Seçme şansı vermek: Çocukların kendi hayatları üzerinde söz sahibi olmalarını sağlarsanız verdikleri kararlar ile ilgili sorumluluk almalarına ve kendilerine olan güvenlerinin gelişmesine yardım edersiniz. Kendileri için uygun olanı seçme becerisini kazanmaları önemlidir.

Bireysel sorumluluktan sosyal sorumluluğa: Çocuklara sorumluluk bilincini geliştirmek önce için kendileri ile ilgili durumlardan yola çıkmak, daha sonra ailenin bir bireyi olarak aile ilgili sorumlulukları ve daha sonra da sosyal sorumlulukları öğretmek önemlidir. Anne-baba olarak küçük yaştan itibaren ilk önce çocuğun kendi ile ilgili sorumlulukları (üstünü giyinmek, oyuncaklarını toplamak vb) öğrenmesini desteklemek sonra ev ile ilgili sorumlulukların (Pazar sabah kahvaltısına yardım etmek, masayı kurmak vb) paylaşımını beklemek ve sosyal sorumluluklar konusunda model olmak (ağaç dikmek, ihtiyacı olanlara yardım etmek, çöpleri yere atmamak vb) sorumluluk bilinci kazandırmak için atılacak önemli adımlardır.

Şennur KIZILKAYA

Anaokulu Rehber Öğretmeni

Kaynakça:

<https://brightside.me/inspiration-family-and-kids/a-guide-to-the-different-chores-you-can-give-kids-at-various-ages-253260/>

Yurtal, F., & YONTAR, A. G. A. (2006). Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerinden bekledikleri sorumluluklar ve sorumluluk kazandırmada kullandıkları yöntemler. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2).

Uzman Psikolojik Danışman Yazar Ece Akın Bakanay :Çocuklarda Sorumluluk Bilincini Geliştirmek

www.guncedanismanlik.net

anaokulu • ilkokul • ortaokul • lise

